

oudheidkundige kroniek

In de "Gazet van Gent" van 1 December 1924 verscheen een artikeltje van Alfons Van Werveke over

ZONNE- EN REGENSCHERMEN

De heer Jozef Hye Hoys komt aan het Museum van Oudheden te Gent een belangrijke verzameling zonne- en regenschermen ten geschenke te geven. Het is wel der moeite waard eens stil te staan voor die voorwerpen, de paraplu's vooral, welke onze huidige jeugd en ook wel de ouden van dagen, wat al te zwaar zouden vinden om bij twijfelachtig weer op wandel mee te nemen.

Parasol is een Italiaansch woord, bestaande uit den stam van *parere*, afwenden, en *sol*, zon. Parapluie is in het Fransch op 't model van *parasol* gemaakt met *para* en *pluie*, regen.

De zonnescerm heeft voor den regenscherm bestaan. Wij zullen niemand verwonderen met te zeggen, dat noch de een, noch de andere in België zijn uitgevonden. De *Italiaansche* naam *parasol* wijst er genoeg op, dat het tuig in een land van de zon is ontstaan. De kroniek van Boreaux weet te vertellen, dat hij in 1580 voor 't eerst werd gebruikt. Of het echt is kunnen wij niet nagaan, maar zeker is het, dat de kluchtige Fransche charlatan Tabarin in 1622 dezen zin schreef: ".....voortaan zal men ze niet meer parasols heeten, maar paraplu's en kraagbeschermers." Platen van de eerste helft der XVIIe eeuw laten dames zien gevolgd van pages, die breede zonneschermen boven het hoofd houden. Het inventaris van het Fransche kroonmobiel, in 1673 opgemaakt, vermeldt "elf zonneschermen van taf verschillend van kleur en drie van wasdoek, om laag versierd met zilveren kant."

Wij hebben gezien dat het woord *paraplu* reeds is een tekst van 1622 voorkomt. Er is veel tijd noodig geweest om het bij onze zuiderburen in de gewone omgangstaal te vinden, want Richelet zegt in 1680: "Eenige dames beginnen dat woord te gebruiken, maar het is niet aangenomen, en men mag het alleen al lachende uitspreken, 't is wat men *parasol* noemt."

Door de Fransche Academie werd het eerst in haar woordenboek opgenomen in de uitgaven van 1715. Uit Richelet's tekst blijkt wel, dat in 1680 de regenscherm niets anders was dan een zonnescerm, waarvan de stof ondoordringbaar was gemaakt om er den regen te doen afloopen. Men gebruikte daartoe wasdoek. Op het einde van de XVIIe eeuw bedacht men, om het tuig minder zwaar te maken, het wasdoek te vervangen door taf bestreken met gom. Tot dan toe waren zonne- en regenschermen altijd vast, nooit plooibaar geweest. Men verbeterde ze derwijze dat de baleinen, echt walvischbaleinen, tegen den stok konden worden neergeleid. Om den regenscherm dan gesloten te houden

schoof men over het overtrek een grooten koperen ring, die met een zijden koordje aan de stoffe bevestigd was. Een nieuwe verbetering was de koperen buis in den beginne wel 16 centimeter lang, waaraan de vorken werden bevestigd, die de baleinen open hielden als men den paraplu gebruikte.

De buis wordt dan in de hoogte gehouden door een veer, die uit den stok springt. 't Is eerst later dat men er op dacht een zelfde veer bij de kruk te plaatsens, die door de buis sprong om den regenscherm gesloten te houden.

Dan verdween de koperen ring, die boven het overtrek gleeed. Om de stoffe tegen sleet te verhoeden, als men het tuig niet gebruikte, stak men het in een lederen schacht, als een degen in de schede.

Voor zooveel wij weten zijn de regenschermen tot in de eerste helft van de XIXe eeuw zeer belemmerende meubelstukken geweest. Als wij zoo een relequie bekijken, begrijpen wij gemakkelijk hoe ze langen tijd niet algemeen zijn geweest, en men zich liever in een grooten kapmantel hulde.

Zonneschermen schijnen altijd minder zwaar te zijn geweest dan de paraplu's. Daar ze gebruikt werden door de dames, deed men zijn best ze slank te maken, lichter, minder belemmerend, juist groot genoeg om het hoofd tegen de zon te beschutten. Men maakte kleine zonneschermen, die men *ombrello's* heette, naar het Italiaansch. *Markiezen* noemde men *ombrello's* met vouwbaren stok en met franjes gezoomd.

De gift van den heer Jozef Hye Hoys bestaat onder ander uit twee paraplu's van de XVIIIe eeuw. De een is 0,975 m. lang: de koord van den boog, als de regenscherm open is, dus de middellijn van het vlak, dat hij tegen den regen beschermt, is 1,47 m. lang; de punt van den stok, die uit de stoffe steekt, is gansch met koper beslagen; de stok is van hout, evenals de kruk; de koperen buis van de vorken is 16 cm. lang; er is een veer om het tuig open te houden, maar ze springt nog niet in de buis om hem gesloten te houden; de koperen ring is er nog om, evenals het zijden koordje, dat hem vasthoudt. Gansch de regenscherm weegt 1,14 kgr. De andere is op dezelfde wijze gemaakt, maar heeft geen ring, en men steekt hem in een zwaar lederen schacht, die nogal veel gelijk op een landkaartenkoker. De paraplu weegt 1,02 kgr., de schacht 0,2925 kg., dus nam men op wandeling of boodschap 1,3125 kg. mede.

Wij meenen, dat de paraplu bij ons in Vlaanderen veel later in gebruik is gekomen dan in Frankrijk; althans wij hebben nooit zeer oude teksten ontmoet, waarin men er van spreekt. *De dobbelen Schaepers Almanach voor 't jaar ons Heeren 1816* zegt, dat men hem eerst in 1754 alhier is beginnen te gebruiken.

Alfons VAN WERVEKE